

РАДА СУДДІВ УКРАЇНИ

01601, м. Київ, вул. Липська, 18/5, тел.: (044) 277-76-29, факс: (044) 277-76-30

05 лютого 2015 року

м. Київ

РІШЕННЯ

№ 6

Заслухавши та обговоривши інформацію голови Комітету бюджетного планування, фінансового та матеріально-технічного забезпечення Ради суддів України Моніча Б.С. щодо питань, які виникають у зв'язку із набранням чинності Законів України "Про внесення змін та визнання такими, що втратили чинність, деяких законодавчих актів України" від 28 грудня 2014 року № 76-VIII, "Про Державний бюджет України на 2015 рік" від 28 грудня 2014 року № 80-VIII, Рада суддів України,

встановила:

1. Законом України "Про внесення змін та визнання такими, що втратили чинність деяких законодавчих актів України" від 28 грудня 2014 року № 76-VIII (далі – Закон № 76-VIII) внесені певні зміни до Закону України "Про судоустрій і статус суддів" від 7 липня 2010 року № 2453- VI, зокрема:

- у частині першій статті 129 "Суддівська винагорода" виключено слова "та не може визначатися іншими нормативно-правовими актами";
- в абзаці першому частини третьої цієї ж статті в частині розміру посадового окладу судді цифри "15" замінено цифрами "10";
- абзац шостий частини третьої статті 129 щодо встановлення посадового окладу судді місцевого суду з 1 січня 2015 року в розмірі 15 мінімальних заробітних плат виключено;
- доповнено вказану статтю частиною дев'ятою наступного змісту:
"9. Судді з моменту закінчення його повноважень до моменту прийняття рішення про його звільнення (відставку) здійснюється

виплата суддівської винагороди у розмірі однієї мінімальної заробітної плати у розрахунку за повний календарний місяць";

- частини третю та четверту статті 138 викладено у такій редакції:

"3. Щомісячне довічне грошове утримання виплачується судді у розмірі 60 відсотків грошового утримання судді, з якого було сплачено єдиний внесок на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, а до 1 січня 2011 року – страхові внески на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування, який працює на відповідній посаді.

4. Умови та порядок перерахунку раніше призначеного щомісячного довічного грошового утримання суддів Конституційного Суду України визначаються Кабінетом Міністрів України".

Крім того, пунктом 10 Прикінцевих положень Закону № 76-VIII встановлено, що у 2015 році максимальний місячний розмір суддівської винагороди обмежується 7 розмірами мінімальної заробітної плати, а при скороченні чисельності працівників – 10 розмірами мінімальної заробітної плати (виплата допомоги по тимчасовій непрацездатності, допомоги для оздоровлення, матеріальної допомоги для вирішення соціально-побутових питань та оплата часу щорічної відпустки не враховується у зазначеному максимальному розмірі).

Рада суддів України зазначає, що питання гарантій незалежності суддів, їх правового захисту, матеріального та соціального забезпечення неодноразово були предметом розгляду Конституційного Суду України.

Так, Конституційний суд України у мотивувальній частині рішення від 14 грудня 2011 року № 18-рп/2011, вказав, що "щомісячне довічне грошове утримання судді" є самостійною гарантією незалежності судді та складовою його правового статусу, а правова природа щомісячного довічного грошового утримання судді у відставці та щомісячне грошове утримання діючого судді є однаковою, а самі ці поняття однорідні та взаємопов'язані, ідентичні, відрізняються лише за способом фінансування: судді у відставці утримання сплачує Пенсійний фонд України за рахунок Державного бюджету, діючому судді виключно з Державного бюджету України. Також КСУ зазначив про неможливість звуження змісту та об'єму гарантій незалежності суддів, а відповідно, матеріального та соціального забезпечення.

До цього Конституційний Суд України неодноразово висловлював аналогічні правові позиції у відношенні гарантій незалежності суддів, їх матеріального та соціального забезпечення у рішеннях, а саме: від 24 червня 1999 року № 6-рп/99, від 20 березня 2002 року № 5-рп/2002 (справа про пільги, компенсації та гарантії), від 1 грудня 2004 року № 19-рп/2004 (справа про припинення дій чи обмеження пільг, компенсацій та гарантій),

від 11 жовтня 2005 року № 8-рп/2005 (справа про пенсії та щомісячне довічне грошове утримання), від 18 червня 2007 року № 4-рп/2007 (справа про гарантії незалежності суддів); рішення № 10-рп/2008 від 22 травня 2008 року.

Крім того, в рішенні від 3 червня 2013 року № 3-рп/2013 (справа щодо змін умов виплати пенсій і щомісячного довічного грошового утримання суддів у відставці) Конституційний Суд України зазначив, що положення Конституції України стосовно незалежності суддів, яка є невід'ємним елементом статусу суддів та їх професійної діяльності, пов'язані з принципом поділу державної влади та обумовлені необхідністю забезпечувати основи конституційного ладу, права людини, гарантувати самостійність і незалежність судової гілки влади.

Визначені Конституцією та законами України гарантії незалежності суддів є невід'ємним елементом їх статусу, поширюються на всіх суддів України та є необхідною умовою здійснення правосуддя неупередженим, безстороннім і справедливим судом. Такими гарантіями є надання їм за рахунок держави матеріального забезпечення (суддівська винагорода, пенсія, щомісячне довічне грошове утримання тощо) та надання їм у майбутньому статусу судді у відставці. Право судді у відставці на пенсійне або щомісячне довічне грошове утримання є гарантією належного здійснення правосуддя і незалежності працюючих суддів та дає підстави висувати до суддів високі вимоги, зберігати довіру до їх компетентності і неупередженості. Щомісячне довічне грошове утримання судді спрямоване на забезпечення гідного його статусу життєвого рівня, оскільки суддя обмежений у праві заробляти додаткові матеріальні блага, зокрема обіймати будь-які інші оплачувані посади, виконувати іншу оплачувану роботу. Конституційний принцип незалежності суддів означає, в тому числі, конституційно обумовлений імператив охорони матеріального забезпечення суддів від його скасування чи зниження досягнутого рівня без відповідної компенсації як гарантію недопущення впливу або втручання у здійснення правосуддя.

Таким чином, конституційний статус судді передбачає достатнє матеріальне забезпечення судді як під час здійснення ним своїх повноважень (суддівська винагорода), так і в майбутньому у зв'язку з досягненням пенсійного віку (пенсія) чи внаслідок припинення повноважень і набуття статусу судді у відставці (щомісячне довічне грошове утримання). Статус судді та його елементи, зокрема, матеріальне забезпечення судді після припинення його повноважень, є не особистим привілеєм, а засобом забезпечення незалежності працюючих суддів і надається для гарантування верховенства права та в інтересах осіб, які звертаються до суду та очікують неупередженого правосуддя.

Викладене відповідає положенням Європейської хартії про закон "Про статус суддів" від 10 липня 1998 року, за якими рівень винагороди суддям за

виконання ними своїх професійних обов'язків має бути таким, щоб захистити їх від тиску, що може спричинити вплив на їхні рішення або взагалі поведінку суддів і таким чином вплинути на їхню незалежність та неупередженість (пункт 6.1); статус забезпечує судді, який досяг передбаченого законом віку для виходу у відставку із посади судді і який здійснював повноваження судді протягом певного строку, право на отримання виплат, рівень яких має бути якомога ближчим до рівня його останньої заробітної плати на посаді судді (пункт 6.4).

Як зазначається в Рекомендації Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам щодо суддів: незалежність, ефективність та обов'язки від 17 листопада 2010 року № (2010) 12, "оплата праці суддів повинна відповідати їх професії та виконуваним обов'язкам, а також бути достатньою, щоб захистити їх від дії стимулів, через які можна впливати на їхні рішення. Мають існувати гарантії збереження належної оплати праці на випадок хвороби, відпустки по догляду за дитиною, а також гарантії виплат у зв'язку з виходом на пенсію, які мають відповідати попередньому рівню оплати їх праці" (пункт 54).

З огляду на вказане Рада суддів України вважає вищезазначені положення Закону № 76-VIII щодо зменшення посадового окладу суддів, розміру щомісячного довічного грошового утримання суддів, обмеження розміру суддівської винагороди, а також щодо виплати однієї мінімальної заробітної плати суддям, у яких закінчився строк повноважень судді, такими, що порушують конституційні гарантії незалежності суддів в частині неможливості скасування чи зниження досягнутого рівня матеріального забезпечення без відповідної компенсації як гарантії недопущення впливу або втручання у здійснення правосуддя.

Прийняття Верховною Радою України Закону № 76-VIII є посяганням на незалежність, правовий захист та належні умови діяльності суддів, які гарантовані статтями 126 та 130 Конституції України.

Разом з тим, судді розуміють, що економічний стан країни вимагає від суддів розуміння звуження гарантій незалежності та правового статусу, які мають носити тимчасовий характер та не бути засобом впливу на суди та суддів.

При вирішенні спірних питань з приводу застосування наведених вище норм законодавства Рада суддів України виходить з наступного.

Складові суддівської винагороди, визначені статтею 129 Закону України №2453-VI, окремо скороченню не підлягають, при цьому обмеження максимального місячного розміру суддівської винагороди (далі – обмеження)

необхідно застосовувати до загальної суми розрахованої суддівської винагороди.

2. Пунктом 9 Прикінцевих положень Закону України №76-VIII керівникам органів виконавчої влади та інших державних органів (крім органів, які беруть участь в антитерористичних операціях, здійсненні заходів із забезпечення правопорядку на державному кордоні, відбитті збройного нападу на об'єкти, що охороняються військовослужбовцями, звільненні цих об'єктів у разі захоплення або спроби насильного заволодіння зброєю, бойовою та іншою технікою) з метою забезпечення раціонального використання бюджетних коштів доручено вжити заходів щодо скорочення чисельності працівників цих органів на 20 відсотків, надання працівникам відпусток без збереження заробітної плати, встановлення для працівників режиму роботи на умовах неповного робочого часу, зменшення або скасування стимулюючих виплат, зменшення надбавок і доплат, які встановлені у граничних розмірах, переглянути укладені договори на придбання товарів, робіт, послуг.

Отже, Законом визначені заходи, які мають здійснити керівники щодо забезпечення раціонального використання бюджетних коштів у 2015 році.

Разом з тим, суди України мають забезпечити виконання своїх функцій та процедури визначені процесуальним законодавством щодо захисту порушених прав громадян.

З огляду на це, скорочення апарату суду відповідно до пункту 9 Прикінцевих положень Закону України "Про внесення змін та визнання такими, що втратили чинність, деяких законодавчих актів України" №76-VIII від 28.12.2014 року повинно здійснюватись протягом 2015 року з огляду на кількісний склад суддів відповідного суду, кількості працівників апарату суду необхідного для дотримання і забезпечення судових процедур та розгляду судових справ у строки та порядку визначеному законодавством.

Водночас цим же Законом до частин шостої статті 149 та частини другої статті 150 Закону України "Про судоустрій і статус суддів" внесено зміни, відповідно до яких загальна чисельність працівників апаратів судів не може перевищувати величину, визначену із розрахунку 3,7 посади працівників на одну посаду судді, виходячи із загальної кількості посад суддів в цілому у місцевих та апеляційних судах, і 4 посади у Верховному Суді України, вищих спеціалізованих судах.

Встановлення у ст.ст.149, 150 Закону України "Про судоустрій і статус суддів" чисельності працівників апарату суду порушує принцип розподілу державної влади на законодавчу, виконавчу та судову, а тому є необхідним звернутися до Верховної Ради України з пропозицією внесення змін до зазначених норм законодавства в частині надання повноважень органам суддівського самоврядування встановлювати граничну чисельність працівників апарату суду з урахуванням наявного фінансування судової системи та здійснення функцій з відправлення правосуддя.

Водночас Державній судовій адміністрації України протягом 2015 року слід розробити типові уніфіковані та оптимізовані штати місцевих і апеляційних судів, які б забезпечували виконання судами завдань, передбачених законами і іншими нормативними актами.

3. Підпунктом 1 пункту 36 Закону України №76-VIII в абзаці першому частини третьої статті 129 Закону України "Про судоустрій і статус суддів" цифри "15" замінено цифрами "10".

Крім того, пунктом 10 Прикінцевих положень вказаного закону встановлено, що у 2015 році максимальний місячний розмір заробітної плати (грошового забезпечення) працівників державних органів та інших бюджетних установ, суддівської винагороди обмежується 7 розмірами мінімальної заробітної плати, а при скороченні чисельності працівників - 10 розмірами мінімальної заробітної плати (виплата допомоги по тимчасовій непрацездатності, допомоги для оздоровлення, матеріальної допомоги для вирішення соціально-побутових питань та оплата часу щорічної відпустки не враховується у зазначеному максимальному розмірі).

З огляду на зазначене:

- у випадку затвердження штатного розпису суду, кількість працівників в якому відповідає граничній штатній чисельності, визначеній наказом ДСА України від 24 грудня 2014 року № 170 "Про затвердження штатної чисельності працівників апаратів місцевих та апеляційних судів", максимальний розмір заробітної плати працівників суду та суддівської винагороди обмежується 7 розмірами мінімальної заробітної плати;

- у разі скорочення чисельності працівників суду, у межах, необхідних для належного організаційного забезпечення суду, суддів та судового процесу, з урахуванням бюджетних асигнувань на оплату праці, розмір заробітної плати працівників суду та суддівської винагороди після

проведення такого скорочення обмежується 10 розмірами мінімальної заробітної плати.

4. Підпунктом 1 пункту 36 Закону №76-VIII доповнено статтю 129 Закону України "Про судоустрій і статус суддів" частиною дев'ятою такого змісту: "9. Судді з моменту закінчення його повноважень до моменту прийняття рішення про його звільнення (відставку) здійснюється виплата суддівської винагороди у розмірі однієї мінімальної заробітної плати у розрахунку за повний календарний місяць".

Зазначена норма є явно дискримінаційною і такою, що порушує конституційні гарантії незалежності та правового захисту суддів. З цих підстав є нагальна необхідність внесення до неї змін.

Разом з тим, Законом України "Про судоустрій і статус суддів" передбачено, що повноваження судді із здійснення правосуддя, зокрема, припиняються:

- з наступного дня після закінчення строку, на який його було призначено (частина четверта статті 101);
- з наступного дня після досягнення шістдесяти п'яти років (частина четверта статті 102);
- з моменту припинення його громадянства (частина друга статті 107).

Відповідно до статті 101 Закону України "Про судоустрій і статус суддів" Вища рада юстиції вносить подання Президентові України про звільнення судді з посади в разі закінчення строку, на який його призначено, якщо:

- суддя за повідомленням Вищої кваліфікаційної комісії суддів України своєчасно не подав без поважних причин заяву про обрання його на посаду судді безстроково;
- щодо судді Вищою кваліфікаційною комісією суддів України прийнято рішення про відмову у рекомендуванні його для обрання на посаду судді безстроково;
- кандидата на посаду судді безстроково не обрано Верховною Радою України.

З огляду на це суддя в разі закінчення строку, на який його призначено, та стосовно якого Верховною Радою України не розглянуто подання Вищої кваліфікаційної комісії суддів України про рекомендування кандидата для

обрання на посаду судді безстроково та не прийняте відповідне рішення звільненню не підлягає.

Таким чином, відповідно до частини дев'ятої статті 129 Закону України "Про судоустрій і статус суддів" виплата суддівської винагороди в розмірі однієї мінімальної заробітної плати в розрахунку за повний календарний місяць здійснюється:

- з дати закінчення строку, на який призначено суддю, у разі неподання своєчасно без поважних причин заяви про обрання його на посаду судді безстроково;

- з дати прийняття Вищою кваліфікаційною комісією суддів України рішення про відмову в рекомендуванні судді для обрання на посаду безстроково, якщо таке рішення прийнято після закінчення строку, на який призначено суддю,

або

- з дати закінчення строку, на який призначено суддю, у разі прийняття Вищою кваліфікаційною комісією суддів України рішення про відмову в рекомендуванні судді для обрання на посаду, якщо таке рішення прийнято до закінчення строку, на який призначено суддю;

- з дати пленарного засідання Верховної Ради України, на якому суддю не обрано на посаду безстроково, якщо таке засідання відбулося після закінчення строку, на який призначено суддю,

або

- з дати закінчення строку, на який призначено суддю, у разі якщо відповідне пленарне засідання Верховної Ради України відбулося до закінчення строку, на який призначено суддю;

- з наступного дня після досягнення суддею шістдесяти п'яти років;

- з моменту припинення громадянства судді.

На підставі викладеного, відповідно до частини п'ятої статті 127 Закону України "Про судоустрій і статус суддів", Положення про Раду суддів України, затвердженого X з'їздом суддів України 16.09.2010 (із наступними змінами), Рада суддів України

вирішила:

1. Визнати внесення Законом № 76-VIII змін до Закону України «Про судоустрій і статус суддів», а також пункт 10 Прикінцевих положень Закону № 76-VIII порушенням гарантій незалежності, правового захисту та належних умови діяльності суддів, які гарантовані статтями 126 та 130 Конституції України.

2. Скорочення апарату суду, здійснення інших заходів повинно здійснюватись з метою забезпечення раціонального використання бюджетних коштів протягом 2015 року з огляду на кількісний склад суддів відповідного суду і кількість працівників апарату суду необхідного для дотримання та забезпечення судових процедур та розгляду судових справ у строки та порядку визначеному законодавством.

3. Державній судовій адміністрації України спільно з Радою суддів України розробити типові уніфіковані та оптимізовані структуру та штатні розписи місцевих і апеляційних судів, які б забезпечували виконання судами завдань, передбачених законами і нормативними актами.

4. Відповідно до частини дев'ятої статті 129 Закону України "Про судоустрій і статус суддів" виплата суддівської винагороди у зв'язку з припиненням повноважень судді в розмірі однієї мінімальної заробітної плати в розрахунку за повний календарний місяць здійснюється:

- з дати закінчення строку, на який призначено суддю, у разі неподання своєчасно без поважних причин заяви про обрання його на посаду судді безстроково;

- з дати прийняття Вищою кваліфікаційною комісією суддів України рішення про відмову в рекомендуванні судді для обрання на посаду безстроково, якщо таке рішення прийнято після закінчення строку, на який призначено суддю,

або

- з дати закінчення строку, на який призначено суддю, у разі прийняття Вищою кваліфікаційною комісією суддів України рішення про відмову в рекомендуванні судді для обрання на посаду, якщо таке рішення прийнято до закінчення строку, на який призначено суддю;

- з дати пленарного засідання Верховної Ради України, на якому суддю не обрано на посаду безстроково, якщо таке засідання відбулося після закінчення строку, на який призначено суддю,

або

- з дати закінчення строку, на який призначено суддю, у разі якщо відповідне пленарне засідання Верховної Ради України відбулося до закінчення строку, на який призначено суддю;

- з наступного дня після досягнення суддею шістдесяти п'яти років;

- з моменту припинення громадянства судді.

5. Звернутися до Верховної Ради України з пропозицією внесення змін до Закону України "Про судоустрій і статус суддів", якими виключити частину 9 статті 129 цього Закону щодо виплати однієї мінімальної заробітної плати суддям у яких сплив строк повноважень судді.

**Голова
Ради суддів України**

В. Сімоненко